

การศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เกา ของ ครูอุษา สุคันธมัลย์

A STUDY OF VOCAL MELODIES IN KHAEK MON

BANGKHUNPROM TAO BY KHRU OUSA SUKUNTAMALAI

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ

สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ASSISTANCE PROF. DR. RUJEE SRISOMBUT

DEPARTMENT OF THAI AND ASIAN MUSIC FACULTY OF FINE ARTS

SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทางร้องเพลง “แขกมอญบางขุนพรหม เกา” ของ ครูอุษา สุคันธมัลย์ รวมถึงประวัติครูอุษา สุคันธมัลย์ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านการศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เกา ของครูอุษา สุคันธมัลย์ จะใช้การศึกษาจากเทปบันทึกเสียงโดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ได้ผลการวิจัยดังนี้

ด้านชีวประวัติครูอุษา สุคันธมัลย์ มีนามเดิมว่า ทัพ หรือ ทับ ด้วยเสียงที่ไพเราะของครูทำให้ครูได้รับฉายาที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “แม่ทับเสียงทอง” ครูเกิดเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2444 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นธิดาของจางวางสุดและนางเทียบ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันรวม 7 คน เมื่อบิดาและมารดา ถึงแก่กรรม ครูอุษาจึงถวายตัวอยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ได้เรียนขับร้องเพลงไทยทั้งจากบิดาและจากครูเพลงที่ในวัง ในปี พ.ศ. 2453 และได้สมรสกับหลวงประมาณมนุธรรม (เหมือน บุญยรัตพันธุ์) โดยมีบุตรธิดาทั้งหมด 4 คน และครูได้ถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2528 สำหรับด้านศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เกา ซึ่งขับร้องโดยครูอุษา สุคันธมัลย์ นั้นพบว่า 1.คีตลักษณ์ (Form) เป็นบทเพลง 3 ท่อน เป็นลักษณะ ตริบถ (Ternary Form) แบ่งเป็นประโยค(sentence) ได้ 23 ประโยค และวลี (Phrase)ซึ่งจัดเป็นกลุ่มคำร้องได้ทั้งหมด 59 คำร้อง 2.บันไดเสียง (Scale) ใช้ลักษณะของโหมด (Mode) มาประพันธ์โดยใช้เสียงกลุ่มเสียงของตัวโน้ต ทั้ง 7 เสียงซึ่งกลุ่มโน้ตในโหมดตรงกับ G Dorian mode 3.คำร้องมีลักษณะการใช้ 3 แบบคือใช้การผันเสียงเพื่อให้ตรงตามเสียงวรรณยุกต์, ใช้การกระทบคำ โดยออกเสียงคำร้องคำเดียว แต่ใช้เสียงของโน้ตหลายเสียง, ใช้เสียงปรับเป็นการเอื้อนสั้นๆในบทเพลง 2 ลักษณะคือ ตามหลังคำร้องและอยู่ระหว่างทำนองร้อง 4.การเอื้อนมี 5 ลักษณะ

ได้แก่ 4.1) เอื้อนท้ายคำเป็นการเอื้อนที่ต่อจากเสียงของคำร้องเพื่อให้เสียงสุดท้ายของเอื้อนนี้นตรงกับเสียงตก 4.2.) การเอื้อนระหว่างคำใช้กลุ่มของตัวโน้ตหรือโน้ตพยางค์สั้นในการเอื้อนเพื่อเชื่อมระหว่างคำร้อง 4.3) การเอื้อนอิสระ เป็นการประดิษฐ์ทำนองเอื้อนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับทำนองเพลงและหน้าทับและ 4.4) การเอื้อนกระทบเสียง เป็นเสียงเอื้อนต่อจากคำร้องหรือทำนองเป็นการลากเสียงยาวมาสัมผัสเสียงสั้น และกลับมาเสียงเดิม 4.5) การเอื้อนที่ใช้เทคนิคลักษณะพิเศษของครูอุษา สุคันธมัลย์ คือการเอื้อนผ่านเสียงโดยใช้เสียงของโน้ต 7 ตัวหรือโน้ต 7 พยางค์เป็นตัวเชื่อมระหว่างเสียงของตัวโน้ตเสียงเดียวกันโดยที่เสียงของตัวโน้ตอยู่คนละห้องเพลงเพื่อหลีกเลี่ยงการลากเสียงของการเอื้อนเสียงยาวๆ

การนำวิธีการขับร้องเพลงไทย การออกเสียงคำร้อง และการเอื้อนลักษณะต่างๆของครูอุษา สุคันธมัลย์ มาเป็นแนวทางในการเรียนการสอนวิชาการขับร้องเพลงไทยนั้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์และสามารถพัฒนาการขับร้องเพลงไทยได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เพลงไทย, ขับร้อง, การเอื้อน

Abstract

This research aims to study vocal melodies in Khaek Mon Bangkhunprom Tao by Khru Ousa Sukuntamalai including the history of Khru Ousa Sukuntamalai. The information was collected from textbooks, documents, and interviews with disciples and persons involved. The vocal melodies in Khaek Mon Bangkhunprom Tao by Khru Ousa Sukuntamalai were studied from tape recordings and by using the theory of Thai songs to analyze and guide the analysis. The results were as follows:

History :Khru Ousa Sukuntamalai had a nickname,

“Tub” and, with the beautiful voice of Khru Ousa, she was generally known by her alias “Mae Tub Siung Thong”. Khru Ousa was born on the 7th of August, 1901 during the reign of King Chulalongkorn or Rama V. She was the daughter of Jangwang, a title given to the Chamberlain of the Royal House hold, Sud and Mrs. Teiyb, and she had a total of 7 brothers and sisters. She learned to sing Thai songs from her father and singing teacher at the palace. When her father and mother died, Khru Ousa received patronage from H.H. Princess Saisavali Bhiromya, the royal consort of King Rama V. In 1910. Khru Ousa married Luang Pramanmanutum (MuenBunyarattaphan). They had 4 children together. Kru Ousa passed away peacefully on the 16th of December, 1985.

The Vocal Melodies in Khaek Mon Bangkhunprom Tao by Khru Ousa Sukuntamalai

1.Forms (Form) singing as phrase. The vocal melodies style is a Ternary Form which is a three-part musical form or in Thai language “Tre Bod”, and it has twenty-three sentence, fifty-nine phrase.

2.Scales (Scale) are composed by using scales of 7 notes in G Dorian mode.

3.There are 3 vocal word types used: “Phan Siung” which means to change the vocal sound to match the tone marks, “Khatob Kum” which is singing only one word to many notes, and “Siung Plib” which is a short ad-lib sound which has no meaning. These are known as “Ueun” in the song. There are 2 types of “Siung Plib” used: an ad-lib sound after the vocal word and an ad-lib sound between the vocal words.

4.There are 5 types of singing ad-lib 1.“Ueun” such as “Ueun Tai Kum” which is singing ad-lib after the vocal word and the last sound to match with the ending note. 2.“Ueun Rawang Kum” is singing a short ad-lib note in the same scale to connect the vocal words. 3.“Ueun Eisara” is singing improvised ad-lib to comply with the melody and Rhythmic patterns of the song. 4.“Ueun Khatob Siung” is singing a long sound connected with a short sound and then back to the same sound as the previous note ad-lib after the vocal word or vocal melodies. 5.The technique of Khru Ousa Sukuntamalai to singing ad-lib “Ueun” is to sing using the sound of 7 notes to connect the same notes in different song bars to avoid singing a long ad-lib sound.

The special technique to sing ad-lib “Ueun” of Khru Ousa Sukuntamalai is a guide for the chorus class of Thai song and can help students acquire knowledge, gain some experience and improve their singing of Thai songs.

Keywords: Thai song, Sing, Ueun

บทนำ

ดนตรีไทย เป็นศิลปะประจำชาติแขนงหนึ่ง มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์สำคัญ อันแสดงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมดนตรีที่มีมาช้านาน แม้กาลเวลาหรือสังคมแปรเปลี่ยนแต่ดนตรีไทยยังคงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอันมีลักษณะเฉพาะ ด้วยลักษณะของเครื่องที่มีอยู่ทุกประเภททั้ง การตี สี ดี หรือเป่า ผู้คนทั่วไปในโลกเมื่อได้สัมผัสจะสามารถรับรู้ เข้าใจ ชาบซึ่งในศิลปะความเป็นชาติที่งดงามได้ ผ่านมิติทางวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งสามารถบรรเลงออกมาเป็นเพลงไทยอันไพเราะในลักษณะต่างๆ

เพลงไทยมีทั้งประเภทที่เป็นเพลงบรรเลงและเพลงขับร้อง เพลงบรรเลง หมายถึงเพลงที่ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงล้วนๆ มีแต่ทำนอง ไม่มีการขับร้องประกอบ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ เพลงออกภาษา เพลงหางเครื่อง เพลงโหมโรงและเพลงเดี่ยว เพลงขับร้อง หมายถึงเพลงที่นิยมนำมาขับร้องประกอบดนตรีตามแบบเพลงไทยคือร้องแล้วมีดนตรีรับ

การขับร้องเพลงไทย คือการเปล่งเสียงออกเป็นทำนอง มีจังหวะแน่นอนสม่ำเสมอ ในการร้องเพลงนี้ จะมีทั้งทำนองและเนื้อร้อง การร้องจะถือทำนองเป็นส่วนสำคัญ ถ้อยคำที่ร้องนั้นจะโน้มเข้าหาทำนอง จะต้องมีส่วนของทำนองเป็นประโยค วรรคตอน ครบถ้วนตามทำนองเพลงที่มีผู้แต่งไว้ และจะต้องอยู่ในกำหนดจังหวะของเพลงตายตัว ผิดพลาดไม่ได้ (กาญจนา อินทรสุวรรณ์, 2540 : 17)

เพลงที่ใช้ขับร้องนั้น ต้องมีบทร้องและนักร้องทำหน้าที่ร่วมกันกับการบรรเลงของนักดนตรี ซึ่งส่วนมากจะมีการขับร้องนำก่อนแล้วดนตรีบรรเลงรับต่อท้าย เรียกว่า ร้องส่ง หรือร้องรับ บางครั้งมีการบรรเลงและขับร้องไปพร้อมๆกัน เรียกว่า ร้องแบบสาลงและร้องแบบคลอดนตรี การขับร้องเพลงไทย ประกอบด้วย ร้องสาลง คือการขับร้องที่คนร้องร้องไปตามทำนองตนและดนตรีก็บรรเลงไปโดยใช้ทำนองของตนต่างหาก การร้องคลอก็เช่นเดียวกับร้องสาลงคือคนร้องไปพร้อมๆกันดนตรี ผิดกันที่ว่าแทนที่ดนตรีจะบรรเลงไปตามทำนองของตนก็ดัดแปลงเพลงให้เข้ากับทำนองร้อง การร้องส่งหรือร้องรับ คือ คนร้องร้องขึ้นก่อน เมื่อร้องจบแล้วดนตรีจึงรับ

เพลงที่ใช้ประกอบการขับร้องแบบไทยมีหลายประเภท มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน คือ เพลงตับ เพลงเกร็ด และเพลงเถา

เพลงตับ คือ การนำเอาเพลงตั้งแต่สองเพลงขึ้นไปมาขับร้องและบรรเลงติดต่อกัน แบ่งได้เป็น ตับเรื่อง คือ เพลงที่นำเอาเพลงหลายๆเพลงมาขับร้องและบรรเลงติดต่อกัน โดยยึดเนื้อร้องเป็นเกณฑ์ ต้องติดต่อกันเป็นเรื่อง ส่วนทำนองของเพลงและอัตราจังหวะนั้น อาจจะต่างกันได้ เช่น ตับพรม มาสตร์ ตับนาคนาค ตับนางลอย เป็นต้น ตับเพลง คือ เพลงที่นำเอาเพลงหลายเพลงมาบรรเลงติดต่อกันในระดับเสียงเดียวกันอัตราจังหวะเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงเนื้อร้องว่าจะต้องติดต่อกันหรือไม่ “ฉะนั้นแม้บทร้องจะมาจากเรื่องเดียวกันคนฟังก็อาจฟังไม่รู้เรื่องเลย เพราะมันเป็นตอนโน้นบ้าง ตอนนี้บ้างสุดแต่แต่ให้เข้ากับทำนองเพลงเป็นใช้ได้” (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530:132) เช่นตบเพลงเรื่องอิเหนา ตบเพลงเรื่องนิราศ

ชาคริต เป็นต้น

เพลงเกร็ด เป็นเพลงเบ็ดเตล็ดที่ใช้ขับร้องและบรรเลงทั่วไป ไม่อาจจัดเข้าลักษณะของเพลงประเภทต่างๆ เพลงเกร็ดนี้ผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่ ประพันธ์ขึ้นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเพื่อใช้เป็นคติสอนใจ เนื้อหาอาจอยู่ในรูปของการชมธรรมชาติ ชมความงามของผู้หญิง บรรยายเกี่ยวกับความรัก เพลงเกร็ดส่วนมากมักจะเป็นเพลงในอัตราจังหวะสองชั้น เช่น เพลงลาวดวงเดือน ลาวคำหอม เขมรเขี้ยว จินนาเสด็จ จินขวัญอ่อน ลาวดำเนินทราย ฯลฯ

เพลงเถา หมายถึง เพลงขับร้องและบรรเลงในเพลงเดียวกันโดยเริ่มจากอัตราจังหวะช้าไปถึงเร็วคือจากอัตราจังหวะสามชั้นต่อย่ออัตราจังหวะสองชั้นและอัตราจังหวะชั้นเดียว จะมีชั้นละกี่ท่อนก็ได้จำนวนท่อนต้องเท่ากันทุกชั้น และอาจจะจบด้วยลูกหมัดหรือจบโดยไม่มีลูกหมัดก็ได้ เช่น เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงแสนคำนึง เถา เพลงนางครวญ เถา เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา เป็นต้น

สำหรับเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระนิพนธ์ขึ้นจากเพลงมอญเก่า อัตราจังหวะสองชั้นชื่อเพลงมอญตัดแต่ง เพลงนี้ ทรงพระนิพนธ์เมื่อ พ.ศ.2453 ที่พระราชวังบ้านปืน จังหวัดเพชรบุรี นับว่าเป็นเพลงไทยเพลงแรก โดยทรงพระนิพนธ์สำหรับให้

วงโยธวาทิตบรรเลง ทางร้องทรงให้นางเจริญ พาทยโกศลปรับปรุงและให้จางวางทั่ว พาทยโกศลปรับทำนองเป็นทางสำหรับปีพาทย์บรรเลง เพลงแขกมอญบางขุนพรหมนี้ ประทานชื่อว่าเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเพื่อเป็นอนุสรณ์ตามชื่อตำบล และวันที่ประทับของพระองค์ (ณรงค์ชัย ปิฎกธิด ม.ป.ป.:38) เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา นี้เป็นเพลงที่นิยมขับร้องในหมู่นักร้องเพลงไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และครูอุษา สุกันธมัลย์ เป็นนักร้องเพลงไทยที่สามารถร้องเพลงนี้ได้ไพเราะยิ่ง

ครูอุษา สุกันธมัลย์ หรือครูทับ เป็นนักร้องเพลงไทยที่มีชื่อเสียง เป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาการขับร้องแก่ศิษย์ในกรมศิลปากรมาหลายต่อหลายรุ่นตั้งแต่อดีต ครูอุษามีวิธีการขับร้องและกระแสนเสียงที่ไพเราะเป็นที่ชื่นชอบ ชื่นชมและยอมรับในความสามารถของผู้ที่ได้ฟังและในหมู่นักดนตรีไทยด้วยกันจนได้รับฉายาว่า “ครูทับ เสียงทอง”

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาทำนองร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ซึ่งเป็นทางร้องของครูอุษา สุกันธมัลย์ ด้วยเป็นเพลงที่มีความไพเราะ มีทางร้องที่ควรค่าแก่การศึกษา อีกทั้งเพลงแขกมอญบางขุนพรหมนี้ยังเป็นเพลงที่เป็นที่นิยมนำมาบรรเลงในหมู่นักดนตรีไทยอยู่เสมอ และในวงการเพลงไทยสากลก็มีการประพันธ์เนื้อร้องประกอบทำนองเพลงแขกมอญบางขุนพรหม สองชั้นได้อย่างไพเราะเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียง เพลงแขกมอญบางขุนพรหมจึงเป็นเพลงที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเพลงขับร้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติครูอุษา สุกันธมัลย์
2. เพื่อศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม

เถา ของ ครูอุษา สุกันธมัลย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา วิชาการ หนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง การเก็บรวบรวมภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ลูกศิษย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับครูอุษา สุกันธมัลย์

2. การศึกษาและจัดกระทำข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสาร ตำรา วิชาการ หนังสือ เทปบันทึกเสียง การลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่เพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือโดยทั่วไป

3.1.1 ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลงไทย

3.1.2 การบันทึกโน้ตไทย-สากล

3.1.3 การสัมภาษณ์

3.2 เครื่องมือทางเทคโนโลยี

3.2.1 เครื่องบันทึกเสียง

3.2.2 คอมพิวเตอร์และโปรแกรมบันทึก

โน้ต

4. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกประเด็นในการศึกษาเพื่อให้ได้ผลการศึกษามาตามจุดมุ่งหมาย ดังนี้

4.1 ชีวประวัติครูอุษา สุกันธมัลย์

4.1.1 ประวัติการศึกษา

4.1.2 ประวัติการศึกษาด้านการขับร้อง

เพลงไทย

4.1.3 ประวัติการทำงาน

4.1.4 เกียรติคุณ ผลงานต่างๆ

4.2 ทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

4.2.1 คติลักษณ์

4.2.1.1 ลักษณะโครงสร้างของ

บทเพลง ได้แก่ วลี ประโยคและท่อนเพลง

4.2.2 บันไดเสียง

4.2.3 คำร้อง

4.2.3.1 การผันเสียง

4.2.3.2 กระทบคำ

4.2.3.3 การปรับ

4.2.4 การเอื้อน

4.2.4.1 เอื้อนท้ายคำ

4.2.4.2 เอื้อนระหว่างคำ

4.2.4.3 เอื้อนอิสระ

4.2.4.4 เอื้อนกระทบเสียง

4.2.4.5 เอื้อนที่ใช้เทคนิคลักษณะ

พิเศษ ของครูอุษา สุกันธมัลย์

5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะเรียบเรียงจัดทำ

บทสรุปผลที่ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้ง

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประวัติครุฑูษา สุนัธมัลย

ประวัติส่วนตัว

ครูอุษา สัตินธมลัย มีนามเดิมว่า ทับ หรือ ทับ หรือ ที่รู้จักกันทั่วไปอีกชื่อหนึ่งว่า “แม่ทับเสียงทอง” อันเป็นฉายาที่ นักร้องเพลงไทยและผู้นิยมดูโขน ละครตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6-8 นิยมชมชอบเสียงของท่านมากเพราะท่านมีน้ำเสียงอ่อนหวาน สดใส สามารถขับร้องเพลงไทยได้ไพเราะ นุ่มนวล จนขนานนามของท่านดังกล่าว ครุเกิดเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2444 ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นธิดาของนายสุด และนางเทียบ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน รวม 7 คน

บ้านเดิมของท่านอยู่ที่ปากคลองบางแพรก ตรงข้ามวัดเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนนทบุรี บิดา ชื่อจางวางสุด มารดาชื่อ นางเทียบ จางวางสุดบิดาของท่านมีวงดนตรีที่มีชื่อเสียงในด้านเครื่องสาย และบิดาของครูได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความรู้ในการขับเสภาอย่างดียิ่ง ในบรรดาพี่น้องทั้ง 7 คนของครูอุษาที่เป็นหญิงล้วนนั้น มีพี่สาวของครูอีกท่านหนึ่งชื่อ ครูท้วม ประสิทธิ์กุล ที่เป็นนักร้องเพลงไทยเดิมมาจนเกษียณอายุเช่นเดียวกับครูอุษา สันนิษฐานได้

เมื่อบิดาและมารดา ถึงแก่กรรม ครั้นครุฑอายุประมาณ 10 ปี นางทับทิมซึ่งเป็นพี่สาวขณะนั้นอายุได้ 24 ปี รับประทานแลתרพียสินและดูแลน้องๆทั้งหมดเนื่องจากพี่สาวคนโต คือ นางปฐุมไธถึงแก่กรรมตั้งแต่อายุ 21 ปี นับว่าเป็นภาระหนัก จึงได้ปรึกษากับญาติผู้ใหญ่ เพื่อนำน้องหญิงทั้ง 4 คน ได้แก่ นางทว่ม นางทัพ นางทิพยา และนางประทุม เข้าถวายตัวอยู่ในพระอุปถัมภ์ของพระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ซึ่งครุฑาเรียกพระนามท่านว่า ท่านองค์เล็ก ส่วนนางเพิ่มซึ่งเป็นน้องสาวอีกคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อนกับนางทับทิม

ครูอุษาเข้าวังเมื่อปี พ.ศ. 2453 ในตอนปลายสมัย
รัชกาลที่ 5 ต่อมาได้สมรสกับหลวงประมาถมนุสรธรรม (เหมือน
บุญยรัตพันธุ์) บุตรเจ้าพระยาศรีธรรมราชา (เวก บุญยรัต
พันธุ์)
จากนั้นจึงได้ออกมาใช้ชีวิตติดตามสามีซึ่งเป็น
ข้าราชการกระทรวงมหาดไทย ไปตามจังหวัดต่างๆในช่วง
ระยะต้นรัชกาลที่ 6 เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
อุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดระยอง เมื่อไปถึงจังหวัดใด ครู
อุษาก็จะไปตั้งวงมโหรีหรือเครื่องสายและเป็นคนขับร้องพร้อม
ทั้งปรุงอาหารเลี้ยงแขกผู้ใหญ่และเพื่อนฝูงในจังหวัดที่ไปเยี่ยม
เยือน เป็นที่กล่าวขานกันในกลุ่มเพื่อนฝูงว่าเป็นแม่บ้านที่ดี มี
ฝีมือและมีรสนิยมดี

บ้านปลายชีวิตหลังจากที่ครูได้ทำงานมาเป็นเวลานานลูกหลานจึงขอร้องให้พักผ่อนอยู่กับบ้านและสอนที่บ้าน แม้ว่าครูจะมีอายุมากแล้วแต่ก็ยังสามารถจดจำทำนองเพลงและเนื้อร้องได้อย่างแม่นยำ

ครูอุษา สุคันธมาลัยได้ถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2528 ด้วยโรคเบาหวานและโรคปอดบวมแทรกซ้อน

ด้านการเรียนขับร้องเพลงไทย

ครูอุษา เริ่มเรียนขับร้องจากบิดาก่อน ตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 10 ขวบ ภายหลังได้มาศึกษาเล่าเรียนการขับร้องภายในวงกับหลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตาวาภัย) และสามารถจดจำเพลงและจดจำทางขับร้องได้ดี หลวงเสียงเสนาะกรรมจึงนับได้ว่าเป็นครูคนที่ 2 ต่อจากบิดา นอกจากจะเป็นศิษย์ของหลวงเสียงเสนาะกรรม แล้วครูอุษายังได้เป็นศิษย์ของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) พระยาประสาน ฯ ชอบเสียงของท่านมากถึงกับทำเพลงร้องให้เป็นพิเศษ คือ เพลงทยอยเตี๋ยว และพระยาประสานดุริยศัพท์เป็นผู้ต่อทางร้องให้ด้วยตัวเอง นอกจากนั้น ยังได้เป็นศิษย์ของหม่อมส้มจิ้นอีกด้วย ครูอุษาเป็นหนึ่งในคนขับร้องประจำวงมโหรีของ พระวิมาดาเธอ กรมพระสุทธาสินีนาฏ ต่อมาภายหลังวงมโหรีนี้ได้ยุบเลิกไป สำหรับเพลงแขกมอญบางขุนพรหม ครูอุษาได้รับพระเมตตาต่อร้องมาจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในระยะเวลาต่อมา

หลังจากที่ครูได้ออกจากวังมาอยู่บ้าน ท่านได้มี
โอกาสเป็นลูกศิษย์ของครูเจริญ พาทยโกศล ได้เรียนขับร้อง
กับครูเจริญหลายเพลงและร้องได้อย่างคล่องแคล่วทั้งเพลงตับ
เพลงเถา เพลงละครต่าง ๆ ตลอดจนหุ่นกระบอก

ด้านการทำงาน

เมื่อครุฑอุษาสมรสได้ประมาณ 9 ปี หลวงประมาณบุญธรรมก็ถึงแก่กรรม ขณะนั้นหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้เข้ามาประจำอยู่ในวงดนตรีหลวงของรัชกาลที่ 7 แล้ว จึงได้ชักชวนให้ครุฑเข้ามาร่วมทำงานอยู่ด้วยกันและครุฑก็สามารถสอบบรรจุเป็นข้าราชการสามัญรับราชการในกรมศิลปากร ในครั้งนั้นสถานที่ฝึกหัดขับร้อง เตรียมสำหรับการเล่นโขนละครต่าง ๆ อยู่ที่บริเวณท้ายวังหลวง เมื่อถึงยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เรียกว่า “ยุคมาลนาไทย” ซึ่งนิยมใช้ชื่อสองพยางค์ พลตรีหลวงวิจิตร วาทการ ขณะนั้นเป็นอธิบดีกรมศิลปากร จึงเปลี่ยนจากชื่อทับ เป็นชื่อ อุษาให้แก่ท่าน ส่วนนามสกุล สุคันธมาลย์ นั้น ครุฑตั้งขึ้นเอง ตลอดระยะเวลาที่ครุฑอุษาได้ทำหน้าที่เป็นนักร้องประจำกรมศิลปากรนั้น ท่านได้ทำหน้าที่นักร้องหญิงประจำการแสดงโขน ละครทุกครั้ง น้ำเสียงของท่านไพเราะมาก มีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่ว ทั้งการร้องเพลงตับ เพลงเถา หรือเพลงโขน ละครต่าง ๆ ท่านร้องได้ยอดเยี่ยมมาก

ด้านเกียรติคุณและผลงานต่าง ๆ

เมื่อครูอุษาได้มีอาชีพนักร้องอย่างเต็มตัวท่านจึงออกงานร้องเพลงทุกประเภท งานร้องกับวงดนตรีออกอากาศทางวิทยุโดยเฉพาะในระยะนั้นวงเครื่องสายผสมกำลังเป็นที่นิยม ท่านจึงมีโอกาสร้องร่วมกับวงของหลวงไพเราะ เสียงขอร้องของครูเตียง ธนโกเศศ วงของครูเจือ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา วงของครูพร้อม อินทรนัฏและยังได้มีโอกาสสนิทสนมกับคุณแม่แถม ดุริยประณีตซึ่งเป็นภรรยาของครูสุข ดุริยประณีต วงดนตรีบ้างบางลำพู จึงได้งานร้องเพลงละครกับวงดุริยประณีตเป็นประจำ และได้คุ้นเคยสนิทสนมกับบรรดาลูกๆของคุณแม่แถม เช่น ครูโชติ ครูชั้น ครูชั้น ครูสุดา ครูแซมซ้อย ครูชม ครูทัศนีย์ และครูสัจจิตร ดุริยประณีต ซึ่งได้ร่วมกันร้องเพลงละคร

เสมอๆในปลายรัชกาลที่ 7 ครูได้ร่วมกับวงเครื่องสายของครูเจือ เสนีย์วงศ์และคณะผดุงจิตร ได้ร่วมร้องเพลงกับคุณละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ครูท้วม ประสิทธิ์กุล นางทองดี สุนะมาลัย ครูได้บันทึกแผ่นเสียงเป็นครั้งแรกในชีวิตโดยร้องเพลงสารถี 3 ชั้น ซึ่งต่อมาจากคุณแม่เจริญ พาทย์โกสุม เป็นบทร้องเก่าแก่สืบทอดมาจากวังบ้านหม้อ ผลงานชิ้นนี้บันทึกราวปี พ.ศ. 2474 โดยมีครูเจือ เสนีย์วงศ์เป็นผู้เดี่ยวซิม

ครูอุษา สุนันธมลาย์ได้อัดแผ่นเสียงให้กับห้าง ด.เจี๊ยกชวน(ห้างตรากระต่าย บางลำพู) โดยมีครูเทียบ คงลายทอง เป็นผู้เป่าปี่ และครูพริ้ง ดนตรีรส เป็นผู้ตีระนาดเอก เพลงที่ขึ้นชื่อลือชามาก คือ เพลงฉุยฉายซึ่งครูร้องได้ไพเราะจับใจ จนครูเทียบเคยเอ่ยปากว่า “ถ้าไม่ใช่แม่ทพริ้งเพลงฉุยฉาย ฉันไม่ยอมเป่าปี่” เพลงอื่นๆที่ครูร้อง คือ เพลงระบำต่าง ๆ และเพลงประกอบการแสดงละคร ซึ่งครูอุษาพูดอยู่เสมอว่า การบรรเลงที่ได้จากครูเทียบและครูพริ้งนั้น หาไม่ได้อีกแล้ว นอกจากเพลงฉุยฉายที่ท่านร้องได้อย่างยอดเยี่ยมแล้ว ยังมีเพลงซำปี้ ซึ่งครูเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า ในขณะที่ท่านกำลังร้องเพลงซำปี้ในโรงละครกรมศิลป์ปารณัน คนดูโชนถึงกับลากเก้าอี้เข้ามาจนใกล้ เพื่อจะขอดูหน้าคนร้องให้ถนัด ครูอุษา มีความสามารถในการขับร้องมาก และร้องเพลงต่อมาได้เรื่อย ๆ จนอายุ 70 ปีกว่ายังมีกำลังดี สามารถขับร้องได้โดยเสียงไม่ตกเลย ครั้งสุดท้ายเมื่อประมาณ พ.ศ. 2523 ท่านได้ขึ้นเวทีขับร้องในวงครุอาวสุ ในรายการชุมนุมครูดนตรีอาวสุซึ่งมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้จัดขึ้น ครูยังสามารถร้องเพลงพม่าห้าท่อนและเพลงสืบทได้อย่างไพเราะจับใจคนฟัง

นอกจากนั้นครูยังได้ขับร้องเพลงไทยในรายการโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ชื่อรายการ “คันทรพศิลป์” ในสมัยนั้นอีกด้วย

ด้านการสอน

การถ่ายทอดการขับร้องเพลงไทย ครูจะถ่ายทอดโดยการสอนร้องทีละวรรคแล้วให้ลูกศิษย์ร้องตาม ซึ่งลูกศิษย์ของครูนั้นมีทั้งข้าราชการที่อยู่ในแผนกดนตรีไทยของโรงละครและนักศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งมีหลายต่อหลายรุ่นและหลายท่านก็มีชื่อเสียงอยู่ในวงการการขับร้องเพลงไทย เช่น อาจารย์วัฒนา โกศินานนท์ อาจารย์พัฒน์ พร้อมสมบัติ ครูอัมพร โสวัตร ครูทัศนีย์ ขุนทอง อาจารย์คมกฤช เครือสุวรรณ ครูบุณฤทธิ์ นาคทิม ครูจิรัช อาจณรงค์ ครูสมชาย ทับพร เป็นต้น

เมื่อครูอุษาเกษียณอายุแล้วได้ถ่ายทอดวิชาการขับร้องเพลงไทยให้แก่ลูกศิษย์อยู่เสมอ ใครไปหาที่บ้านเวลาใดครูก็จะสอนให้ตลอดโดยไม่หวงวิชา ทั้งยังทำขนมไว้ให้ลูกศิษย์ด้วย ครูยังสอนลูกศิษย์เสมอว่า “ครูต่อเพลงให้ไม่ได้ให้ไปสู้กับใคร แต่สอนให้เพื่อเป็นวิชาไว้คุ้มตัว”

2. ศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา ขับร้องโดยครูอุษา สุนันธมลาย์

2.1 คีตลักษณ์ (Form)

สามชั้นท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 7 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยคดังนี้

ประโยคที่ 1 คำร้อง “ครานั้น พลายชุมพล” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “ได้ฟัง ก็ยังหยุด” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ประโยคที่ 3 คำร้อง “จึงตอบว่า เราผู้เรือง ฤทธิรฐ” ประกอบด้วยทำนองร้อง 14 ห้องเพลง

สามชั้นท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 9 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “นามสมมุติ ชื่อสมิง มะตา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 16 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “ถิ่นฐาน บ้านเมือง” ประกอบด้วยทำนองร้อง 6 ห้องเพลง

ประโยคที่ 3 คำร้อง “เรานี้ อยู่ยัง บุรีหงษา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 10 ห้องเพลง

สามชั้นท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 12 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 4 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “มั่งตะยะ แหละเมัย มั่งตะยะ” ประกอบด้วยทำนองร้อง 18 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “เป็นบิดา มารดา ของเรา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 14 ห้องเพลง

ประโยคที่ 3 คำร้อง “อาจารย์ เราหรือ ชื่อสุเมธ” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ประโยคที่ 4 คำร้อง “เรื่องพระเวท ไม่มี ใครดีเท่า” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 5 คำร้องแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “ตัวท่านที่ยก มาสู้เรา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “คือเป็น ลูกเต้า เหล่าใคร” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องจะได้ เป็น 2 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “อนึ่ง พระเจ้า อยุธยา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “ตั้งตำแหน่ง ยศฐา ให้เพียงไหน” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้เป็น 2 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “ชื่อเดิม ของท่าน นั้นชื่อไร” ประกอบด้วยทำนองร้อง 16 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “ท่านผู้ใด เป็นครู อาจารย์” ประกอบด้วยทำนองร้อง 8 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 4 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “ขับรำ บรรเลง” ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “บรรเลง เป็นเพลงเถา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 4 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “เพลงมอญเก่า แสนเสนาะ”

ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “แสนเสนาะ เพราะหนักหนา”

ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้องการแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยค

ประโยคที่ 1 คำร้อง “แขกมอญบางขุนพรหม มีสมญา” ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ประโยคที่ 2 คำร้อง “ฉันได้มาจากวัง” ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

ประโยคที่ 3 คำร้อง “จากวัง บางขุนพรหมเอย” ประกอบด้วยทำนองร้อง 4 ห้องเพลง

รูปแบบทางร้องของเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา เป็นลักษณะ ตรียท (TernaryForm) เป็นบทเพลง 3 ท่อน ซึ่งเป็นแบบฟอร์มเฉพาะของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม โดยลักษณะของบทเพลงเถาประกอบด้วยอัตราจังหวะ 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว แต่ละอัตราจังหวะจะประกอบด้วย 3 ท่อนเพลง ในแต่ละท่อนมีลักษณะของทำนองที่แตกต่างกัน

2.2 บันไดเสียง

การวิเคราะห์การใช้กลุ่มบันไดเสียง บทเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ไม่ได้ใช้กลุ่มบันไดเสียงที่เรียกว่า แบบเพนตาโทนิค (Pentatonic) ใช้กลุ่มโน้ต 5 เสียง คือโน้ตตัวที่ 1 2 3 5 6 แบบบทเพลงไทยทั่วไป แต่ใช้ลักษณะของโหมด (Mode) โดยใช้เสียงกลุ่มเสียงของตัวโน้ต ทั้ง 7 เสียง มาประพันธ์ ซึ่งกลุ่มโน้ตในโหมดตรงกับ G Dorian mode กลุ่มเสียงทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา

2.3 คำร้อง

จากการวิเคราะห์การใช้เทคนิคการออกเสียงคำร้อง พบว่าบทเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ทางร้องซึ่งขับร้องโดยครูอุษา คันธมาลย์ ใช้เทคนิคในการออกเสียงคำร้องดังนี้

2.3.1 ใช้การผันเสียงเพื่อให้ตรงตามเสียงวรรณยุกต์ และทำนองร้องโดยการผันเสียงโดยใช้ ผันเสียงคู่ 2, ผันเสียงคู่ 3, ผันเสียง คู่ 4 นอกจากนั้นยังมีการใช้เสียงของโน้ต 3 ตัวเพื่อ

ช่วยในการออกเสียงคำร้อง เรียกว่าผันเสียงโดยใช้โน้ต 3 ตัว ดังตัวอย่าง

2.3.2 ใช้การกระทบคำเป็นการออกเสียงคำร้อง เมื่อเวลาร้องเพลงโดยออกเสียงคำร้องคำเดียวหรือพยางค์เดียว จำเป็นต้องใช้เสียงของโน้ตหลายเสียง พบว่ามีการใช้กระทบคำจากคำร้องเดียวแต่ใช้เสียงของโน้ต 3 เสียงต่อหนึ่งคำร้อง เรียกว่ากระทบคำสามพยางค์ ดังตัวอย่าง

2.3.3 ใช้เสียงปรับเป็นลักษณะการเอื้อนสั้น ๆ เป็นการสะกดเสียงสั้นเสียงโดยออกเสียง “เอื้อ” โดยสะเทือนเสียงที่เพดานขึ้นแล้วสะกดเสียงมาที่เสียงตก โดยเสียงจะใช้เสียงคู่ 2 ในการสะกดเสียงซึ่งมีวิธีการใช้ในบทเพลง 2 ลักษณะ คือ 1.) ใช้เป็นเสียงเอื้อนสั้น ๆ ตามหลังคำร้อง 2.) ใช้เป็นเอื้อนสั้น ๆ อยู่ระหว่างทำนองร้อง

ตัวอย่าง

2.4 การเอื้อน

วิเคราะห์การเอื้อนของทำนองร้องและทำนองเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ขับร้องโดย

ครูอุษา คันธมาลย์ ผู้วิจัยพบว่าการออกเสียงการเอื้อนใช้คำว่า “เอื้อ” เป็นหลักแล้วออกเสียงตามลักษณะสูง-ต่ำของเสียงตามทำนองเอื้อน พบว่ามีการใช้เสียงเอื้อนมี 5 ลักษณะคือ

2.4.1 การเอื้อนท้ายคำพบว่า

- เป็นเอื้อนที่ต่อจากเสียงของคำร้อง เพื่อซ้ำเสียงกับเสียงของคำร้องโดยใช้วิธีการกระทบเสียงขึ้น เพื่อเชื่อมกับทำนองเอื้อนอิสระ

- เป็นเอื้อนเพื่อให้เสียงสุดท้ายของเอื้อนนี้นตรงกับเสียงตกในทำนองหลักของเพลง

- การเอื้อนท้ายคำ ถ้าคำร้องเป็นคำปิด ให้ออกเสียง “เอื้อ” เอื้อนโดยปิดปาก ถ้าคำร้องเป็นคำเปิด ให้ออกเสียง

มาจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในระยะเวลาต่อมา

หลังจากที่ครูได้ออกจากวังมาอยู่บ้าน ท่านได้มีโอกาเป็นลูกศิษย์ของครูเจริญ พาทย์โกสัล ได้เรียนขับร้องกับครูเจริญหลายเพลงและร้องได้อย่างคล่องแคล่วทั้งเพลงตับ เพลงเถา เพลงละครต่าง ๆ ตลอดจนหุ่นกระบอก

ด้านการเรียนสายสามัญศึกษา

ครูหม่อมโคล แห่งโรงเรียนสตรีวังหลัง หรือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยในปัจจุบัน ได้เข้ามาสอนให้ในวัง แต่ครูอุษาสุนใจเรียนขับร้องและวิชาการคร่ำในห้องเครื่องมากกว่าจนมีความเชี่ยวชาญในการขับร้องและการคร่ำเป็นอย่างดี

ด้านการทำงาน

ครูอุษา สุนันธมลายเป็นข้าราชการสามัญรับราชการในกรมศิลปากร ตลอดระยะเวลาที่ครูอุษาได้ทำหน้าที่เป็นนักร้องประจำกรมศิลปากรนั้น ท่านได้ทำหน้าที่นักร้องหญิงประจำการแสดงโขน ละครทุกครั้ง

ด้านผลงาน

ครูอุษาออกงานร้องเพลงทุกประเภท ครูยังได้ร้องเพลงร่วมกับวงของหลวงไพเราะ เสียงซอ วงของครูเตียง ธนโกเศศ วงของครูเจือ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา วงของครูพร้อม อินทรนัฐ วงดนตรีบางลำพู ร้องเพลงละครกับวงดุริยางค์เป็นประจำ ในปลายรัชกาลที่ 7 ครูได้ร้องเพลงร่วมกับวงเครื่องสายของครูเจือ เสนีวงศ์และคณะผดุงจิตร์ ได้ร่วมร้องเพลงกับคุณละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ครูท้วม ประสิทธิ์กุล นางทองดี สุนะมลาย

ภายหลังครูได้บันทึกแผ่นเสียงโดยร้องเพลงสารถี 3 ชั้น ซึ่งต่อมาจากคุณแม่เจริญ พาทย์โกสัล เป็นบทร้องเก่าแก่สืบทอดมาจากวังบ้านหม้อ ผลงานชิ้นนี้นับบันทึกราวปี พ.ศ. 2474 โดยมีครูเจือ เสนีวงศ์เป็นผู้เดี่ยวซิม

ครูอุษา สุนันธมลาย มีผลงานการบันทึกเสียงต่อมาอีกได้แก่ เพลงสารถี 2 ชั้น เพลงลมหวน 3 ชั้น เพลงเขมร ไทรโยค เพลงนางนาค 2 ชั้น เพลงวิลันดา ตัด และเพลงสำหรับการแสดงได้แก่ พระลอลงสวน พระลอตามไถ่ ฉุยฉาย เบญจกายแปลง ฉุยฉายสุรปนา รำแม่บท (เพลงชมตลาด) รำสินวล พ่อนเงี้ยว ระเบิดดาวตีสี่ ชุดพระรามตามกวาง (ชุดเต็ม) อิเหนาตอนชมดง อิเหนาตอนชมศาล อิเหนาตอนตัดดอกไม้ถวายกริช ฉุยฉายพราหมณ์ เข็ดจินตน์แม่ศรทรงเครื่องระบำย่องหวัด เพลงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 3 และ 4

ครูอุษา สุนันธมลายได้อัดแผ่นเสียงให้กับห้าง ด.เจริญ (ห้างตรากระต่าย บางลำพู) โดยมีครูเทียบ คงลายทอง เป็นผู้เป่าปี่ และครูพริ้ง ดนตรีรส เป็นผู้ตีระนาดเอก เพลงที่ขึ้นชื่อ คือ เพลงฉุยฉาย

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2523 ท่านได้ขึ้นเวทีขับร้องในวงครูอาวุโส ในรายการชุมนุมครูดนตรีอาวุโสซึ่งมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้จัดขึ้น นอกจากนั้นครูยังได้ขับร้องเพลงไทยในรายโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม ชื่อรายการ “คันธรรพศิลป์”

ในสมัยนั้นอีกด้วย

ด้านการสอน

ลูกศิษย์ของครูนั้นมีทั้งข้าราชการที่อยู่ในแผนกดนตรีไทยของโรงละครและนักศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งมีหลายต่อหลายรุ่นและหลายท่านก็มีชื่อเสียงอยู่ในวงการการขับร้องเพลงไทย เช่น อาจารย์วัฒนา โกศินานนท์ อาจารย์พัฒน์ พร้อมสมบัติ ครูอัมพร โสวัตร ครูทัศนีย์ ชุนทอง อาจารย์คมกฤษ เครือสุวรรณ ครูบุณศรี นาคทิม ครูจิรัช อาจนรงค์ ครูสมชาย ทับพร เป็นต้น

เมื่อครูอุษาเกษียณอายุแล้วได้ถ่ายทอดวิชาการขับร้องเพลงไทยให้แก่ลูกศิษย์อยู่เสมอที่บ้านพักและสอนลูกศิษย์เสมอว่า “ครูต่อเพลงให้ไม่ได้ให้ไปสู้กับใคร แต่สอนให้เพื่อเป็นวิชาไว้คุ้มตัว”

2. ศึกษาทางร้องเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา ขับร้องโดยครูอุษา สุนันธมลาย

2.1 คีตลักษณ์ (Form)

สามชั้นท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 7 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยค มี 30 ห้องเพลง (หมายเหตุตามแถบบันทึกเสียง จากเสียงร้องครูอุษา สุนันธมลาย)

สามชั้นท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 9 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยค มี 32 ห้องเพลง

สามชั้นท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 12 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 4 ประโยค มี 48 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 5 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค มี 16 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค มี 16 ห้องเพลง

สองชั้นท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค มี 24 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 1 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 4 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค มี 8 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 2 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 4 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 2 ประโยค มี 8 ห้องเพลง

ชั้นเดียวท่อน 3 แบ่งเป็นวลี (Phrase) เป็น 6 คำร้อง การแบ่งเป็นประโยค (sentence) ของคำร้องได้ เป็น 3 ประโยค มี 12 ห้องเพลง

รูปแบบทางร้องของเพลงแขกมอญบางขุนพรหมเถา เป็นลักษณะ ตรีบท (Ternary Form) เป็นบทเพลง 3 ท่อน ซึ่งเป็นแบบฟอร์มของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม โดย

ลักษณะของบทเพลงเถาจะประกอบด้วยอัตราจังหวะ 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว แต่ละอัตราจังหวะจะประกอบด้วย 3 ท่อน เพลง ในแต่ละท่อนจะมีลักษณะของทำนองที่แตกต่างกัน

2.2 บันไดเสียง

จากการวิเคราะห์ กลุ่มบันไดเสียงพบว่า บทเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ไม่ได้ใช้กลุ่มบันไดเสียงที่เรียกว่า เพนตาโทนิค (Pentatonic) การใช้กลุ่มโน้ต 5 เสียง คือโน้ตตัวที่ 1 2 3 5 6 แบบบทเพลงไทยทั่วไป แต่ใช้ลักษณะของโหมด (Mode) โดยใช้เสียงกลุ่มเสียงของตัวโน้ต ทั้ง 7 เสียง มาประพันธ์

เมื่อวิเคราะห์โน้ตเพลงทางร้องซึ่งบันทึกเป็นโน้ตสากลทั้งหมด เพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา พบว่ามีการใช้กลุ่มโน้ต 7 เสียงของโหมดมาประพันธ์เพลง ซึ่งกลุ่มโน้ตในโหมดตรงกับ G Dorian mode

2.3 คำร้อง

จากการวิเคราะห์การใช้เทคนิคการออกเสียงคำร้องพบว่าบทเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ทางร้องซึ่งขับร้องโดยครูอุษา คันธมลย์ ใช้เทคนิคในการออกเสียงคำร้องดังนี้

2.3.1 ใช้การผันเสียงเพื่อให้ตรงตามเสียงวรรณยุกต์ และทำนองร้องโดยการผันเสียงโดยใช้ ผันเสียงคู่ 2, ผันเสียงคู่ 3, ผันเสียง คู่ 4 นอกจากนั้นยังมีการใช้เสียงของโน้ต 3 ตัวเพื่อช่วยในการออกเสียงคำร้อง เรียกว่าผันเสียงโดยใช้โน้ต 3 ตัว

2.3.2 ใช้การกระทบคำเป็นการออกเสียงคำร้อง เมื่อเวลาร้องเพลงโดยออกเสียงคำร้องคำเดียวหรือพยางค์เดียว จำเป็นต้องใช้เสียงของโน้ตหลายเสียง พบว่ามีการใช้กระทบคำจากคำร้องเดียวแต่ใช้เสียงของโน้ต 3 เสียงต่อหนึ่งคำร้อง เรียกว่ากระทบคำสามพยางค์

2.3.3 ใช้เสียงปรับเป็นลักษณะการเอื้อนสั้นๆเป็นการสวดเสียงสั้นเสียงโดยออกเสียง “เอื้อ” โดยสะท้อนเสียงที่เพดานขึ้นแล้วสวดเสียงมาที่เสียงตก โดยเสียงจะใช้เสียงคู่ 2 ในการสวดเสียงซึ่งมีวิธีการใช้ในบทเพลง 2 ลักษณะคือ 1.) ใช้เป็นเสียงเอื้อนสั้นๆตามหลังคำร้อง 2.) ใช้เป็นเอื้อนสั้นๆอยู่ระหว่างทำนองร้อง

2.4 การเอื้อน

วิเคราะห์การเอื้อนของทำนองร้องและทำนองเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ขับร้องโดย ครูอุษา คันธมลย์ ผู้วิจัยพบว่าการออกเสียงการเอื้อนใช้คำว่า “เอื้อ” เป็นหลักแล้วออกเสียงตามลักษณะสูง-ต่ำของเสียงตามทำนองเอื้อน พบว่ามีการใช้เสียงเอื้อนมี 5 ลักษณะคือ

2.4.1 การเอื้อนท้ายคำพบว่า

- เป็นเอื้อนที่ต่อจากเสียงของคำร้อง เพื่อซ้ำเสียงกับเสียงของคำร้องโดยใช้ วิธีการทบเสียงขึ้น เพื่อเชื่อมกับทำนองเอื้อนอิสระ

- เป็นเอื้อนเพื่อให้เสียงสุดท้ายของเอื้อนนี้ตรงกับเสียงตกในทำนองหลัก

- การเอื้อนท้ายคำ ถ้าคำร้องเป็นคำปิด ให้ออกเสียง “เอื้อ” เอื้อนโดยปิดปากถ้าคำร้องเป็นคำเปิด ให้ออกเสียง “เอื้อ” โดยเปิดปาก

2.4.2 การเอื้อนระหว่างคำพบว่า

- ใช้กลุ่มของตัวโน้ตหรือโน้ตพยางค์สั้นในการเอื้อนเพื่อเชื่อมระหว่างคำร้องเพื่อให้คำร้องได้ใจความ

2.4.3 การเอื้อนอิสระ

- การประดิษฐ์ทำนองเอื้อนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับทำนองเพลงและหน้าทับ

2.4.4 การเอื้อนกระทบเสียง

- กระทบเสียง เป็นเสียงเอื้อนซึ่งต่อจากคำร้องหรือทำนองเป็นการลากเสียง ยาวมาสัมผัสเสียงสั้น และกลับมาเสียงเดิมในลักษณะใช้เสียงเอ-เฮอะ- เอ

2.4.5 การเอื้อนที่ใช้เทคนิคลักษณะพิเศษ ของครูอุษา สุคันธมลย์

- เป็นการเอื้อนผ่านเสียงโดยใช้เสียงของโน้ต 7 ตัว หรือโน้ต 7 พยางค์เป็น ตัวเชื่อมระหว่างเสียงของตัวโน้ตเสียงเดียวกันโดยที่เสียงของตัวโน้ตอยู่คนละห้องเพลงเพื่อหลีกเลี่ยงการลากเสียงของการเอื้อนยาวๆ

อภิปรายผล

ดนตรีไทย เพลงไทย เป็นวัฒนธรรม เป็นศิลปะประจำชาติที่มีเอกลักษณ์ มีลักษณะเฉพาะในตัวเองอันทรงคุณค่า การถ่ายทอด การสืบทอดดนตรีไทยนับว่าเป็นการช่วยอนุรักษ์และคงคุณค่าทางศิลปะสอดคล้องกับกาญจนา อินทรสุ นานนท์ รุจิ ศรีสมบัติ วัฒนา ศรีสมบัติ (2552 : 74) กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการขับร้องเพลงไทยจากครูสู่ศิษย์ เป็นกระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมไทยด้านการขับร้องเพลงไทยดำรงอยู่เพื่อแสดงอัตลักษณ์และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าในมรดกวัฒนธรรมไทย

การขับร้องเพลงไทย เป็นการขับร้องที่ต้องใช้ศิลปะการเปล่งเสียงคำร้องและทำนองเอื้อนอันแยบยล ผู้ที่จะฝึกขับร้อง จะต้องมีความรู้พื้นฐานที่แจ่มใสมิเช่นนั้นถึงสูงตามธรรมชาติของชายหรือหญิง มีจังหวะดีโดยธรรมชาติ มีความขยันหมั่นเพียร หมั่นฝึกปรือ ก็จะทำให้เกิดความคล่องตัวขึ้นและทำให้เกิดความแม่นยำ ศิษษาบทร้อยกรองที่จะร้องว่าเป็นอย่างไร เช่น เป็นกลอน โคลง กาพย์ แต่ละบทจะมีความสละสลวย เพราะพริ้งในตัวของมันเอง ให้ความสนใจกับความหมายของถ้อยคำในบทร้อยกรองนั้นๆโดยละเอียด และจัดแบ่งวรรคตอนให้ถูกต้อง ใส่อารมณ์ให้เข้ากับบทขับร้องนั้นๆ ทำความเข้าใจกับเครื่องประกอบจังหวะหน้าทับของเพลงต่างๆมีมารยาทและมีสมาธิในขณะปฏิบัติการขับร้อง

ครูอุษา สุคันธมลย์ เป็นนักร้องเพลงไทยที่มีคุณสมบัติครบถ้วน มีกระแสเสียงอันไพเราะจนได้ฉายาว่า “ครูทับเสียงทอง” ครูมีความแม่นยำในการขับร้องทั้งทำนองเอื้อนและคำร้องแม้ว่าในช่วงวัยสูงอายุแล้วก็ยังสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำ การใช้หน้าเสียงมีความสละสลวย เพราะพริ้งเหมาะสมกับบทและอารมณ์เพลง ครูมีความสามารถอย่างยิ่งในการขับร้องเพลงไทยจนเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ครูถ่ายทอดความรู้การขับร้องให้แก่ศิษย์หลายต่อหลายรุ่น ครูมีเทคนิควิธีการร้องเพลงไทยเดิมที่มีความไพเราะซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะที่จะหาผู้เสมอเหมือนได้ยากยิ่ง และเพลงแขกมอญบางขุนพรหม เถา ก็เป็นเพลง

หนึ่งในเพลงไทยที่ครูอุษา
ไพเราะยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ทางร้องเพลงอื่นๆของครูอุษาคันธมลาย ในเรื่องของการเอื้อนและเทคนิคต่างๆเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการขับร้องเพลงไทยโดยการบันทึกเป็นโน้ตสากล

2. ควรศึกษาและรวบรวมทางร้องต่างๆของครูหลายๆท่านในอดีตบันทึกเป็นโน้ตสากลและควรจะสืบทอดเพื่อไม่ให้ทางร้องต่างๆผิดเพี้ยนไปจากเดิมให้เป็นสมบัติของชาติที่ทรงคุณค่าเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้สืบทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุณานนท์. (2540). **เทคนิคการขับร้องเพลงไทย**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kanchana Intarasunanon. (1997). **The Technical of singing in Thai classical music**. Srinakharinvirot University.
- กาญจนา อินทรสุณานนท์, รุจี ศรีสมบัติ, วัฒนา ศรีสมบัติ (2552). **การศึกษากฎมัญญการขับเสภาและการขับร้องเพลงไทยเพื่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kanchana Intarasunanon, Rujee srisombut, Wattana Srisombut. (2009). **The study of Khab Sebha (recipative story telling) and the Thai classical singing for preservative conscience and appreciation of cultural heritage**. Srinakharinvirot University.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2530). **สังคีตนิยมนว่าด้วยดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- Chaleamsuk Pikulsri. (1987). **Sangkheatniyom of Thai classical music** Bangkok: O.S. Printing House.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. (2542). **สารานุกรมเพลงไทย**. กรุงเทพฯ : ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ
- Narongchai Pidokrat. (1999). **Thai Music Encyclopedia**. Bangkok: Arts center of Bangkok bank.
- ธีรภัทร ทองนิม. (2557). **คนพากย์ – เจรจา: ผู้อยู่เบื้องหลังการแสดงโขน**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Theeraphut Tongnim. (2014). **Narrator: The Unsung Hero of Khon Performance**. Institute of Culture and Arts Journal Srinakharinvirot University.
- บุญช่วย โสวัตร. (2538). **วิเคราะห์เนื้อหาทำนองหลักของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Boonchaay Sovat. (1995). **Analysis of Kheak Mon Bangkhunprom Melody**. Master of Arts (Cultural Studies). Mahidol University.
- พูนพิศ อมาตยกุลและคณะ. (2529). **อนุสรณ์ ครูอุษา สุกันธมลาย**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- Poonpit Amartayakul and group. (1986). **Remembrance of Kru Ousa Sukuntamalai**. Bangkok: Ruan keaw Printing.
- ภรภัทร กุลศรี. (2550). **วิเคราะห์การขับร้องเพลงทยอยเดี่ยว : กรณีศึกษาครูสุรางค์ ดุริยพันธ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาดุริยางคศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Pornphat Kulasri. (2007). **An analysis of Thai classical music singing in Pleang ta yoy deaw: A case study of Kru Surang Duriyapan**. Master Degree Dissertation, Faculty of fine art. Chulalongkorn University.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2541). **การขับร้องเพลงไทย**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Suphannee Luangboonchu. (1998). **A Singing of Thai classical music**. Mahasarakham University.
- เสาวนีย์ ชื่อดรง. (2540). **การวิเคราะห์ทางร้องเพลงแขกมอญเถา**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Saowanee Suatrong (1997). **An analysis of singing in Plang Kheang Mon Tao**. Master Degree Dissertation, Faculty of fine art. Srinakharinvirot University.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2514). **ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ : อรุณสภา.
- Utiti Nhaksawat. (1971). **The theory and performance in Thai classical music**. Bangkok: The teacher council of Thailand.